

Svar på Interpellation av Axel Darvik (L) till ordföranden i inköps- och upphandlingsnämnden angående den lagliga grunden för beslutet att bojkotta varor från stater som bedriver illegal ockupation

Tack Axel Darvik för interpellationen. Frågorna som lyfts har varit föremål för mycket diskussion både i media och politik de senaste månaderna och de flesta perspektiv har redan lyfts flera gånger. Frågan har dessutom avgjorts i förvaltningsrätten, vilket gör interpellationen något obsolet. Jag väljer därför att besvara den kortfattat.

Interpellanten nämner ett antal lagstiftningar och regelverk som har stor påverkan på stadens inköp. Jag hade önskat att staden genom förvaltningsrättens dom skulle få klarhet i de frågor som interpellanten ställer. Tyvärr valde förvaltningsrätten att presentera en mycket kortfattad dom, som inte överhuvudtaget behandlade de regelverk som interpellanten lyfter.

Förvaltningsrätten avfärdade istället nämndens beslut som ett utrikespolitiskt yttrande utan närmare motivering. Därför kan jag konstatera att vi fortfarande saknar fullgod vägledning. Förvaltningsrätten i Malmö rev nyligen upp ett beslut som fattats på initiativ av Liberalerna i Lund om att bojkotta företag som finansierar Putins krig i Ukraina. Vi har i bred politisk enighet fattat liknande beslut i Göteborg. Hur och om den nya domen påverkar oss vet vi ännu inte. Men vi kan konstatera att frågorna är aktuella och att mer vägledning från domstolarna uppenbarligen behövs.

Det rödgröna styret vidhåller att syftet med de tre besluten var att få till en ändamålsenlig upphandling utifrån de politiska mål som styr verksamheten. Avgränsningen gällande vad som är lokala kontra internationella frågor var betydligt enklare förr. I en global värld har många internationella beslut stor påverkan på lokala förhållanden och vice versa.

Gränsdragningarna är därför i många fall komplexa och rättsläget oklart, i detta har interpellanten rätt. I Göteborgs stad har vi en lång historia av att ta sociala och miljömässiga hänsyn vad gäller våra inköp. Ibland kan denna hänsyn konkret gälla lokala sociala eller miljömässiga förhållanden, men då en mycket liten andel av det vi köper är producerat inom kommungränsen rör det allt som oftast sociala eller miljömässiga förhållanden utanför kommunens eller landets gränser. Göteborg stad köpte in varor och tjänster för 29 miljarder förra året. Med detta följer ett stort ansvar att inte främja oansvariga producenter utan i stället skapa möjligheter för positiv samhällsutveckling och mänskliga rättigheter.

Johanna Azar (MP), ordförande inköp- och upphandlingsnämnden

Handling 2024 nr 122

Interpellation av Axel Darvik (L) till ordföranden i inköps- och upphandlingsnämnden angående den lagliga grunden för beslutet att bojkotta varor från stater som bedriver illegal ockupation

Med anledning av det nyligen framlagda yrkandet från Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet om att Göteborgs Stad ska bojkotta varor från stater som bedriver illegal ockupation av andra stater, uppkommer flera viktiga rättsliga frågor. Beslutet, som fattades den 16 maj 2024, innebär att förvaltningen ska sluta köpa in produkter från stater som bedriver illegal ockupation och specifikt exkludera varor producerade av israeliska bosättningar på ockuperad palestinsk mark.

Enligt Regeringsformen (Kapitel 1, §1) utgår all offentlig makt i Sverige från folket och enligt Kapitel 1, §9 ska den offentliga makten utövas under lagarna. Detta innebär att alla åtgärder som en kommun vidtar måste ha stöd i lag och följa gällande rättsprinciper. Kommunallagen (Kapitel 2, §§1-2) anger att kommuners agerande måste vara i enlighet med vad som är föreskrivet i lag och att kommuner inte ta hand om sådana angelägenheter som enbart staten ska ha hand om.

Dessutom reglerar Lagen om offentlig upphandling (LOU) och EU:s upphandlingsdirektiv att diskriminering av produkter baserat på ursprungsland är förbjuden. Detta innebär att Göteborgs Stad inte får införa egna bojkotter som strider mot EU:s regler och internationella avtal. Sanktioner och embargo som införs av EU eller FN är exempel på rättsliga grunder som kan möjliggöra undantag, men dessa måste vara tydligt formulerade och juridiskt förankrade.

Yrkandet om att bojkotta israeliska varor lades fram på den så kallade Nakba-dagen, en dag som är starkt politiserad. I en rapport från Segerstedtinstitutet kan vi läsa: "*Att bojkotta Israel är särskilt känsligt i Europa givet det faktum att förintelsen föregicks av omfattande bojkotter mot judiska affärsinnehavare...*". Detta historiska perspektiv gör frågan om bojkott av israeliska varor särskilt laddad. Att Göteborgs Stad ensidigt bryter mot lagar för att bojkotta Israel kan också anses vara rasistiskt. Vidare kan en ensidig bojkott av Israel i denna konflikt ses som ett stöd för terrororganisationen Hamas, som har Israels utplånande inskrivet i sina stadgar.

Mot denna bakgrund är det avgörande att säkerställa att Göteborgs Stads agerande är i enlighet med både nationella och internationella lagar. Frågor uppstår därför kring den rättsliga grunden för att genomföra en bojkott av varor från specifika länder, och hur kommunen kan agera utan att bryta mot grundläggande rättsprinciper.

Det är av yttersta vikt att Göteborgs Stad agerar inom ramen för gällande lagstiftning och internationella åtaganden. Jag ser fram emot ett klargörande av den rättsliga grunden för de föreslagna bojkottåtgärderna och en diskussion om hur vi kan agera lagligt och effektivt i frågor som rör mänskliga rättigheter och internationell rätt.

Därför vill jag ställa följande frågor till ordföranden i Inköp och upphandlingsnämnden, Eva Ternegren:

1. Vilken rättslig grund finns för att Göteborgs Stad ska kunna genomföra en bojkott av varor från specifika länder?
2. Hur säkerställer Göteborgs Stad att beslutet om bojkott är förenligt med EU-rätt, Lagen om offentlig upphandling (LOU) och Sveriges internationella åtaganden?
3. Har Göteborgs Stad gjort en juridisk bedömning av beslutets förenlighet med gällande lagar och internationella avtal? Om ja, kan denna bedömning redovisas och vilka slutsatser drogs? Om nej, planerar nämnden att genomföra en sådan bedömning innan eventuella åtgärder vidtas, inkl. om frågan är av principiell karaktär?
4. Hur hanterar Göteborgs Stad de känsliga historiska och etiska aspekterna av en bojkott mot Israel och risken för att uppfattas som stödjande av terrororganisationer?

Axel Darvik (L)